

SÖYLEŞİ-Diyanet Türkiye'sinde Kadınlar- Gazeteci Türey Köse: Laikliği Daha Çok Konuşur Olduk

Türey Köse: Elbette çok rahatsızlık duyuyoruz. Kadının kaç çocuk doğuracağından “babanın kızına duyduğu şehvetin (!) haram olmayacağına” ve hatta kadınların “kollarına” ne yapacaklarına kadar her konuda fetva veren bir kurumdan dehşete kapılmamak mümkün mü?

11 Şubat 2016

soL'un 'Diyanet Türkiye'sinde kadınlar' başlığı altında sürdürdüğü söyleşilerin bugünkü konuğu gazeteci Türey Köse. Köse, kadınların kahkahalarını dahi hedef alanları anımsatarak; "Gülmek korkuyu yok etme sanatı, kadınların korkularından kurtulmasından nasıl da korkuyorlar" diyor.

Geçtiğimiz ay ekonomik nedenler gerekçe gösterilerek Cumhuriyet gazetesindeki görevine son verilen Türey Köse, uzun yıllar Meclis muhabirliği yapan bir gazeteci. Meclis'te AKP'li yılları da öncesini de yaşadı. Kadın bir gazeteci olarak kadınları karşısına alan dilin zaman zaman tanığı zaman zaman da bizzat hedefi oldu.

Köse'yle, Meclis yıllarındaki gazetecilik deneyimini, tanık olduğu en karanlık yıllar olarak tanımladığı Diyanet'in Türkiye'si'ne bakışını konuştuk.

Uzun yıllar Meclis muhabirliği yaptınız. Dünü ve bugünü karşılaştıracak olursak, bir kadının Meclis'te gazetecilik yapması nasıldı, zorlukları nelerdi?

Önce çok genel bir kıyaslama yapayım. DYP'li, ANAP'lı sağ iktidarlar döneminde de gazetecilik yaptım. Basın hiç AKP'li yıllardaki kadar şiddetli bir baskı ve kuşatma altında olmadı. İktidarlara yakın medya organları hep vardı, ama bu ölçüde yaygın iktidar eliyle oluşturulmuş bir “havuz” medyası “AKP'nin hayalimiş, gerçek oldu”. Bizim de kabusumuz...Ortak havuzdan “tek sesli” yayın yapılıyor, basın özgürlüğü ve halkın haber alma hakkı ayaklar altında. Gazetecilik yapanlar hapiste. Sevgili Erdem Gül ve Can Dündar sadece haber yazdıkları için akıl almaz suçlamalarla cezaevinde. “Havuz” kalemleri arkadaşlarımız için kalem kırıyor, patronlara “işten atılacak listeleri” bildiriyor, meslektaşlarımız evinin önünde dayak yiyor. Dehşetle izliyoruz. Benim meslek hayatım boyunca tanık olduğum en “karanlık” dönem...

Ben daha önce İzmir'de gazetecilik yapıyordum. Ankara'ya 1994'te geldim, kısa bir süre sonra da parlamento muhabiri olarak çalışmaya başladım. Ankara formel bir kent, parlamentoda çalışmanın da içtüzükle belirlenmiş kuralları var. Bunlara uymak zorundasınız. Mecliste kadınlara yönelik cinsiyetçi dile çok sık tanık olduk. Hep biraz tetikte ve dikkatli olmak durumundasınız. Çünkü TBMM'deki ezici çoğunluk erkek ve muhafazakar. Ve kavgalarda bol küfürlü, cinsiyetçi bir dil kullanılıyor. 1997'de sekiz yıllık temel eğitimle ilgili yasa tasarısı TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülürken, kişisel olarak, bu saldırgan dilden ben de nasibimi aldım. Görüşmeler öyle bir atmosferde geçiyordu ki, bazı RP'liler rahat küfredebilmek için kadın gazetecilere yakın oturmaktan kaçınıyordu. “Bu sırada oturmayalım, biz belden aşağı laf atıyoruz” diye dillerine “hakimiyet”lerini ortaya koymuşlardı! Komisyondaki tartışmalarda "o.ç." bağırıışları sıkça geçiyordu. Kapatma davası açılınca RP'den danışıklı olarak uzaklaştırılan Şanlıurfa Milletvekili Halil İbrahim Çelik, bir

başka kadın gazeteci arkadaşımınla birlikte beni hedef alırken erkeklerin bir kadın sözkonusu olduğu zaman en kolay kullandıkları malum sözcüğü kullanmıştı...

'KADINLARIN KORKULARINDAN KURTULMASINDAN KORKUYORLAR'

Kişisel olarak doğrudan hedef alınmasak da, cinsiyetçi, ayrımcı erkek diline hep maruz kaldık. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın "Kadın iffetli olacak. Herkesin içerisinde kahkaha atmayacak" diye fetva vermesini anımsayacaksınız. Umberto Eco'nun Gülün Adı romanını bilirsiniz. "Gülmek korkuyu yok etme sanatı" der. Kadınların korkularından kurtulmasından nasıl da korkuyorlar. Yine Arınç, HDP Diyarbakır Milletvekili Nursel Aydoğan'a "Sus hanımefendi sus, bir kadın olarak sus!" dememiş miydi?

Şimdi Bülent Arınç, bir hesaplaşma içinde konuşmaya başlayınca birileri hemen sahip çıkıyor ya çok şaşıyorum. Bu erkek, muhafazakar politikacıların kadınların kahkahasından bile korktuğunu nasıl kolay unutuyorlar.

Meclis'te ya da bir siyasiyle görüşeceğiniz zamanlarda kıyafetiniz hakkında yorum yapıldığı olur muydu, ya da hiç "Bu kişinin yanına şöyle giyinip gitsem" dediğiniz, bir çeşit otosansür hali gelişir miydi?

Bazen nezaket gereği birkaç iyi söz söylendiği olurdu. Evet, kılık kıyafetle ilgili öz kısıtlamalar her zaman oldu. Parlamentodaki egemen muhafazakar ortam maalesef herkesi etkiliyor. Bülent Ecevit'in başbakanlığı döneminde pantolon yasağı kalktı ve biz kadın gazeteciler çok rahatladık açıkçası. Ama kılık kıyafetime hep "dikkat" ettim. Kılık kıyafet konusunda meydan okuyan, mücadeleci bir tavır içine girmedim. Oysa İzmir'de yaşadığım dönemde feminist mücadele içinde daha ataktım. Genç bir gazeteci kadın olarak gece Kordon'da sokaklara çıkıp "mor iğne" eylemlerine katıldım örneğin. Ankara'da, parlamentoda ise itirazlarınızı dile getirme kanallarınız çok kısıtlanıyor. İçtüzükle sınırlısınız öncelikle. Parlamentoda gazetecilik yapmak sanıyorum insanı epeyce frenliyor.

İktidarın kadınları kelimenin tam anlamıyla hedef haline getiren açıklamalarını biliyoruz. Öte yandan iktidarın safında kadın gazeteciler de var. Mutlaka karşılaşmışsınızdır onlarla, hiç içinizden iki çift laf etmek gelir miydi onlara?

Elbette karşılaşıyoruz. Biliyorsunuz parlamentoda basın koridorunda birçok gazete ve TV'nin bürosu yanyana. Bir kadın olarak, hemcinslerimin "ikinci sınıf"lığa razı olmasına, destekledikleri erkek siyasetçilerin bedenleri üzerinden siyaset üretmesine itiraz etmemelerine elbette üzülürüm. Ama "iki çift laf" etmek pek gelmez içimden. Kadınlar yerine, erkeklere laf etmeyi tercih ederim!

'HAYATIMIZA HÜKMETME HAYALİ KURANLARA KARŞI MÜCADELEYİ YÜKSELTMEK ZORUNDAYIZ'

Diyanet'in toplumsal yaşamı belirleme konusundaki ağırlığı neredeyse tartışılmaz bir hal aldı, bir çeşit şeyhülislamlık kurumu tablosu gelişti denebilir. Sizin çevreniz, muhalif kadın gazeteciler bu konudan rahatsızlık duyuyor mu? Neler yapılabileceği tartışılıyor mu hiç çevrenizde?

Elbette çok rahatsızlık duyuyoruz. Kadının kaç çocuk doğuracağından "babanın kızına duyduğu şehvetin (!) haram olmayacağına" ve hatta kadınların "kıllarına" ne yapacaklarına kadar her konuda fetva veren bir kurumdan dehşete kapılmamak mümkün mü? Her yerde, hep

ne yapılması gerektiğini tartışıyoruz. Kadınların sesini daha çok yükseltmesi çok önemli. Sonra, -ne dersiniz- “laiklik” ya da “sekülerlik”, bu kavramların yakıcı önemi üzerinde daha çok konuşur olduk. IŞİD katliamları bu ülkenin başkentine kadar uzanmadı mı? Artık, “başkan” sıfatını da alarak hayatımıza hükmetme hayali kuranlara karşı mücadeleyi yükseltmek zorundayız.

AKP’li Zeyid Aslan Meclis’teki kadın gazetecileri açıkça taciz etmişti. “Ben de sizin bacak aranızı çekip gazeteye bastırırsam ‘Bunların doğal hali bu’ diye” sözleri unutulamaz sahidten. Siz de orada bulunuyor muydunuz olay yaşandığında, kadın gazeteciler arasında mutlaka gündem olmuştur bu mesele...

O gün orada değildim ama elbette günlerce konuşuldu, tartışıldı. “Dostane sohbet” diye savunmuştu kendisini! Muharrem İnce ve Kamer Genç’e de ağza alınmayacak küfürler etmişti. Sözüm ona disipline sevk edildi ama doğru dürüst ceza almadı. Kendisi bu dönem yine Tokat’tan milletvekili olarak parlamentoya girdi. Fazla söze hacet var mı? Parti yönetimi arkasında, seçmeni arkasında...

2016 Cumhuriyet’teki işinize son verildiği haberini getirdi size. Cumhuriyet’in çizgisi ortalama haberciliğin dışındaydı, ama kadın gazeteciler açısından yine de bir muharebe alanı oluyor muydu zaman zaman?

Cumhuriyet’te çalışanlar açısından kadınlara yönelik bir ayrımcılık olduğunu söyleyemem. Ama zaman zaman haberlere bakış açısı, başlıklar, kullanılan fotoğraflar konusunda itirazlarımız, tartışmalarımız olurdu.

Yalnızca Cumhuriyet’i kastederek sormuyorum ama, önce kadınların gözden çıkarıldığı doğru mu basında?

Genel olarak kadınlar daha kolay gözden çıkarılır.

MECLİS TUTANAKLARINDA SUAT DERVİŞ, SABİHA SERTEL, SEVGİ SOYSAL, ADALET AĞAOĞLU VAR

Meclis tutanaklarını edebiyat tarihi açısından inceleyen bir kitap yayınlamıştınız; “Edebiyat parçalayan nutuklar”. “Takibat ve Tevkifat Listelerinde Kadın Yazarlar” bölümü de vardı kitabınızda. Meclis, nasıl bahsetmiş bu kadınlardan o yıllarda. Tarih boyunca iktidarın karşısında duran kadınların kötü imgelerle anıldığını biliyoruz, TBMM’nin sabıkası kabarık mı sizce?

Meclis tutanaklarında yazar kadınların adları eserlerinden çok siyasal görüşleri vesilesiyle geçiyor. “Takibat” ve “tevkifat” listelerinde. Halide Edip Adıvar, tutanaklarda en çok adı geçen yazar kadınlardan. Sonra toplumcu gerçekçi edebiyatın öncülerinden, “komünist” diye damgalanıp büyük acılar çektirilmiş Suat Derviş var. Meclis tutanaklarında adı “takibat” listelerinde sıkça geçiyor. Sabiha Sertel var. Sevgi Soysal ve Adalet Ağaoğlu adları “takibat”lar ve yasaklanan, toplatılan kitapları vesilesiyle geçiyor. Kadın yazarlar eserleriyle değil, yasak ve takibatlarla tutanaklarda. Ne utanç vericidir ki, bu yasaklar meclis tutanaklarında “tarih olmadı”, sürüyor. Hasan Cemal ve Tuğçe Tatarı’nın kitapları için yasaklama kararları çıkmadı mı? 21. yüzyılda kitaplar yasaklayan, gazetecilerin hapsedildiği bir ülkede yaşıyoruz. Tarih, “yasakların” tekerrürü sanki ve hapse girenlerin adları değişiyor sadece.

Önümüzdeki dönem neler yapmayı planlıyorsunuz, bir blogunuz bulunuyor. Bir yayın kuruluşunda yer alma fikriniz var mı?

Sektörün durumu ortada. O kadar çok işsiz gazeteci var ki. Yani, seçenekler çok sınırlı. Ama gazetecilik hayat boyu süren bir iş. İşsiz kalınca, bir kurumdan ayrılınca bitmiyor. Ben de blogumda yazmaya devam ediyorum.

<https://haber.sol.org.tr/turkiye/diyanet-turkiyesinde-kadinlar-iv-gazeteci-turey-kose-laikligi-daha-cok-konusur-olduk-145137>